

ВИКОРИСТАННЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ СПАДЩИНИ Г.С.СКОВОРОДИ В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНЯТ

У статті розкривається питання використання літературної спадщини Г.С.Сковороди в естетичному вихованні дошкільнят.

Історія народу, а відтак і історія його письменства – це не суцільна рівнина чи узвіз, що веде від сивої давнини до сучасності. Трапляються на тому шляху урвища й тернисті яруги, чисті колодязі й давно полишені криниці, з яких віками пили люди джерельну прохолоду, а з часом пішли іншими стежками, стали тамувати спрагу з інших джерел... Замулюючись, джерела волали до живих, нашіптували легенди – спогади про минуле.

На межі двох періодів історії українського письменства – давнього й нового – височить постать Григорія Савича Сковороди. Те, що він залишив нам у спадок, – це цілюще, життєдайне джерело, з якого черпатимуть наснагу ще десятки нових поколінь.

Як виразник демократичних ідей української культури – гуманізму і просвітництва, Г.С.Сковорода зробив значний внесок у розвиток вітчизняної педагогіки. Метою виховання вважав формування (через самопізнання) мислячої, освіченої, чуйної людини. Основними принципами виховання називав принцип народності і природовідповідності. Г.С.Сковорода вважав, що формування людини невіддільне від її природи, а під «природою» людини [1] розумів її схильності, обдарування від народження, які треба розвивати шляхом навчання і наполегливої праці.

Літературна спадщина Г.С.Сковороди в широкому розумінні досить розмаїта і багатогранна. У своїй творчості Г.С. Сковорода постійно проголошував ідеї демократизму і гуманізму, любов до свого народу, провіщав світле майбутнє своїй Батьківщині. І тому не випадково кращі твори письменника не втратили своєї життєвості, свого пізнавального і естетичного значення в наші дні.

Г.С.Сковорода вважав, що прагнення до прекрасного закладено в людині від природи. У притчі «Вдячний Еродій» [2] він говорить про велику роль природних нахилів людини: «Не вчи яблуню родити яблука: вже сама природа її навчила» [4].

Поет одним із перших в українській літературі звертається до чарівної природи рідного краю, оспівує красу зелених полів, степових просторів.

* © Зіневич Т.В.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Як відомо, Г.С.Сковорода – поет-лірик. Тому для естетичного виховання дошкільнят, виховання в них почуття любові до природи та прекрасного доцільно використати його збірку «Сад божественних пісень» [3]. Особливо зрозумілими та доступними для дітей будуть пейзажні вірші «Гей, поля, поля зелені» [3], «Ой, ти птичко, жовтобоко!» [3], які близькі до української народної пісні, були написані під безпосереднім впливом фольклорних джерел, які здобули особливу популярність. Автор з любов'ю описує природу рідного краю, живаючи при цьому пестливі слова. Спів жайворонка над полями, соловейкова пісня в садах зливаються в єдину гармонію із зворушливою мелодією пастушої сопілки. Ці вірші і досі приваблюють своєю безпосередністю, простотою, зворушливістю і мелодійністю, бадьорістю і променистою радістю.

У весняну пору, коли оживає все навкруг, при проведенні занять-милувань у природі бажано використати пісні «Весна люба, ах, прийшла!» [4], «Зима люба, ах пройшла» [4], вірш «О ніжна, мила...» [5] та інші. У даних творах поет-лірик емоційно говорить про розквіт духовного життя людини, про почуття радості, викликані оновленням весняної природи. З кожного поетичного образу струмує опромінене радість, веселкові блиски, напоєність чистотою і прозорістю повітря.

На даних текстах віршів та пісень у дітей виховується священне почуття любові до рідного краю, своєї Батьківщини. Тут доречно використати афоризм Г.С.Сковороди: «Не любить серце, не бачачи краси» [5].

Музичне мистецтво – один з ефективних засобів формування естетичного смаку в дітей дошкільного віку.

Тому в роботі з дошкільниками бажано використовувати і музичні байки-інсценівки. Головними героями байок Г.С.Сковороди виступають звірі. У збірку музичних байок-інсценівок увійшли найкоротші та найцікавіші з «Байок Харківських». У передмові (листі до приятеля) Г.С.Сковорода називає байку «мудрою іграшкою, яка приховує силу» [2]. Музичну байку-інсценівку можна ввести і до музичних занять, розваг з дітьми, до занять з розвитку мовлення (музичні тематичні хвилинки). Доречно використовувати байки Г.С.Сковороди для розвитку монологічного та діалогічного мовлення дошкільників.

У музичних байках-інсценівках дійові особи співають, танцюють, здійснюють музично-ритмічні рухи, відображаючи зміст твору. Такий підхід до роботи з дітьми сприяє розвитку естетичних вподобань. Адже відомо, що використання текстової, і, ще краще, віршованої основи творів в ігровому вигляді є запорукою активного сприймання та міцного запам'ятовування дітьми. Тому діти, якщо і не ідеально виконають роль у байці-інсценівці з точки зору театралізації, то вже напевно будуть знати безсмертний твір Г.С.Сковороди, його

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

зміст, і, певно, мимоволі ненав'язливо підпадуть під благотворний виховний вплив вивченої байки.

Великого значення надавав Г.С.Скоровода розвитку мистецтва. Розуміння мистецтва у нього закономірно випливає з теорії «сродности». Справжня цінність художніх творів, на думку Скороводи, полягає у тому ж, що й цінність життєвих явищ: «Опера, книга, песни и жизнь не от долготы, но от благолепия и доброт цену свою получает» [5]. Важливою ознакою справжнього мистецтва є почуття любові. На його переконання, ніщо не потребує такої внутрішньої свободи, як мистецтво: неспорідненість убиває будь яке «художество». Для живопису і для музики, як і для всякого іншого мистецтва, необхідні природні здібності. Що ж до навчання і вправ, то вони здатні тільки вдосконалити талант. Якщо ж немає природної основи, покликання, то ніяке навчання не принесе бажаних і сподіваних результатів.

Визначаючи мистецтво з погляду спорідненої праці, Скоровода робить висновок, що справжньому митцеві насолоду приносить не слава, а сама праця над твором, яка солодша за славу.

На думку Скороводи, і філософія, і мистецтво повинні служити справі пізнання людини. Якщо мистецтво втрачає цю мету і перетворюється на самоціль, то воно втрачає все.

Великий письменник і філософ писав: «Ми створимо світ кращий. В майбутній Україні бачу все нове: нових людей, нове творіння і нову славу» [2]. Можливо, ми, українці ХХІ століття, є тими людьми, які творять нову славу нашої оновленої землі, на цій землі завжди житиме в серцях вдячних правнуків наша гордість і слава – Григорій Скоровода.

Література:

1. Голова І.П., Стогній І.П. Філософ-гуманіст Г.С. Скоровода. – К.: Обереги, 1993.
2. Скоровода Г. Твори в 2 т. / Український науковий інститут Гарвардського університету; Інститут літератури ім.Т.Шевченка НАНУ. – К.: Обереги, 1994.
3. Скоровода Г.С. Сад пісень // Вибрані твори. – К.: Веселка, 1980.
4. Скоровода Г.С. Вибрані твори в двох томах. – Т.1. – К.: Дніпро, 1972. – С.270.
5. Скоровода Г.С. Літературні твори. – К.: Наукова думка, 1972. – 433 с.